

МИХАЈ РАДАН

РЕЧ ЗАХВАЛНОСТИ

Поштовани председниче Матице српске,
Уважени чланови комисије за додељивање повеље,
Поштовани и драги пријатељи и колеге,
Уважени аудиторијуме,

Тешко је речима описати част коју ми је указала Матица српска додељивањем Повеље за неговање српске језичке културе за допринос очувању српског језичког и националног идентитета и српске културне баштине у Румунији. Истовремено, ово признање, поготово што долази од стране не само најстарије него и од једне од најпрестижнијих и најзаслужнијих српских културних институција, која је својим скоро довековним деловањем највише урадила на очувању и промовисању српског националног идентитета и српске културе уопште, неизмерно ме је обрадовало, поготово што нисам очекивао никакво признање. Додељивање повеље чини ме и поносним и срећним, јер сматрам да је овим чином потврђено да сви моји напори и цео мој рад у служби одбране српског идентитета нису били узалудни и да моја матица, што је за мене изузетно битно, зна да вреднује рад људи који је важан и користан за целокупни српски народ.

Бити Србин у туђини, ван матичне државе, нигде није лако. Неупоредиво теже је бити Србин католик, не само у туђини већ и у самој Србији! Из личног искуства, са извесном горчином, болом у души и великим жаљењем то изричем сада али, срећом, има одговорних и умних људи који непристрасно и поштено, по заслуги вреднују сународнике независно од њихове верске или политичке припадности, односно од других мање битних или небитних фактора, а прави доказ да је то тако јесте ова свечаност, на којој

су целокупна активност и рад моје маленкости позитивно оцењени и признати. Овај чин добија посебну тежину ако имамо у виду да данас живимо у свету у којем су морална начела, хуманистичке науке и образовање на веома ниској цени и налазе се на самом дну лествице вредности савременог друштва.

Цео радни век провео сам у настави, у почетку у предуниверзитетској, а потом у универзитетској. У својству васпитача, првенствени ми је био циљ да младе генерације васпитавам у духу љубави и неговања свог српског матерњег језика и очувања српских обичаја и традиција. Док сам радио као професор матерњег језика у Карашеву, слао сам своје ђаке да наставе школовање у српској гимназији у Темишвару и поносан сам што је двадесетак њих завршило ту гимназију. Неке карашевске апсолвенте српске али и других румунских гимназија упутио сам да студирају српски језик и књижевност на универзитету, а за друге сам, почетком деведесетих година прошлога века, успео да се изборим да студирају на разним факултетима у Србији. Своје апсолвенте са србистике, али и друге Србе апсолвенте филологије, наговарао сам да наставе стручно усавршавање србистике/филологије на докторским студијама, што су они најбољи и урадили, а некима од њих био сам ментор. Веома сам поносан и задовољан оним што сам на овом пољу урадио, а посебно се радујем што је тај рад изнедрио неколико наставника српског језика који настављају рад неговања српског језика у основним школама у Банату или у српској гимназији у Темишвару.

У научном раду бавио сам се искључиво проблематиком српског језика и српских традиција, а увек сам се залагао и трудио се да истина изађе на површину, као на пример, у случају етничког порекла Карашевака и њихових говора.

Очување етничког идентитета, у првом реду језика, обичаја и вере „Срба у туђини”, тј. оних који живе ван своје матичне земље, јесте веома тешко остварити, јер време у садејству са другим чиниоцима неумољиво, тихо и скоро неприметно делује у правцу осипања и нестајања мањих етничких заједница у већински ином окружењу. То, међутим, не значи да те мале заједнице престају да се боре за очување свог етничког бића и да пружају константан отпор асимилацији од стране већинског народа. То је вековима радила, а и данас ради, српска заједница у Румунији.

Парадоксално, много снажнији отпор асимилацији пружала је српска заједница у тежим временима када је на њу вршен снажнији притисак од стране разних администрација под којима се Банат налазио током историје. Упоредимо ли, на пример, период комунистичког тоталитарног режима у Румунији, од 1950. до 1990.

године, када је замаскирано и перфидно спровођена политика асимилације етничких мањина, са периодом од 1990. до данас, у којем се мањинска права у потпуности поштују, констатовати да су у првом периоду Срби из Румуније испољавали високу националну самосвест и снажно и успешно се одупирали денационализацији, док је у другом периоду, у којем им таква опасност не прети, а стицање што више новца, без обзира на цену, представља основни циљ у животу велике већине сународника (и свих осталих независно од националности), инстинкт конзервације је скоро нестао, што илуструје иначе драстичан бројчани пад српског живља у последњих 28 година (1930 – 50.310; 1956 – 46.517; 1966 – 44.236; 1977 – 43.180; 1992 – 29.080; 2011 – 18.076). Други фактор који *данас* битно спутава очување националног идентитета мањинских заједница – дакако, ту спада и српска заједница у Румунији – јесте нови, савремени систем школства (Болоњска конвенција), који је тако осмишљен да субјекти наставног процеса стекну минимална знања, а васпитање је усмерено, на уштрб националног идентитета, ка стварању неке јединствене, глобалистичке нације.

И на крају, још једном желим исказати своју искрену и неизмерну захвалност Матици српској, коју сам одувек сматрао *својом матицом*, на указаном великом признању додељивањем ове Повеље, која ми даје нове снаге и још више ме обавезује да наставим рад на пољу неговања и очувања нашег српског језика и националног идентитета на банатским просторима. Своју реч захвалности завршавам стиховима из једне наше лепе али тужне песме која суштински износи сложеност проблема битисања етничких заједница ван своје матице:

„Момче тужно плаче, још тужније јечи,
Свака туђа земља туга је голема!”

Хвала Вам од срца!*

---

* Реч на традиционалној Светосавској беседи приликом примања Повеље Матице српске за неговање српске језичке културе за 2017. годину, у Свечаној сали Матице српске, 25. јануара 2019. године.